

**NATALIA STERCUL,
ASOCIAȚIA PENTRU POLITICĂ EXTERNĂ**

**REPUBLICA MOLDOVA ÎN FAȚA UNOR NOI
PROVOCĂRI: MĂSURI DE RĂSPUNS LA CRIZA
REFUGIAȚILOR**

Policy brief

Introducere

Anul 2022 a marcat începutul unei perioade de schimbări drastice și dramatice pentru multe națiuni, ca urmare a războiului brutal și nejustificat al Rusiei împotriva Ucrainei. Consecințele catastrofale ale acestui război au schimbat pentru totdeauna modul obișnuit de viață al ucrainenilor și al cetățenilor țărilor vecine. Republica Moldova a fost una dintre primele țări care a resimțit toate greutățile acestor consecințe. Mai mult ca niciodată, problemele legate de pace, securitate și stabilitate au devenit deosebit de acute și importante în contextul amenințărilor tot mai mari la adresa securității naționale, al potențialelor riscuri militare și al temerilor tot mai mari în rândul populației.

Una dintre primele manifestări ale consecințelor războiului Rusiei împotriva Ucrainei a fost exodul în masă al oamenilor, care au fugit în grabă din țara lor. Lipsa de experiență a Moldovei în gestionarea fluxurilor de refugiați și criza refugiaților au necesitat eforturi semnificative pentru a asigura securitatea și controlul în fața acestei situații fără precedent, cu care țara noastră nu s-a mai confruntat niciodată. Cu toate acestea, autoritățile, societatea civilă, voluntarii și cetățenii obișnuiți și-au consolidat toate eforturile pentru a ajuta refugiații. Compasiunea, angajamentul și asistența oferită au fost esențiale pentru admirația sinceră care s-a dezvoltat pentru Moldova ca „țară mică cu o inimă mare” și care s-a răspândit rapid în întreaga lume.

Acest studiu politico-analitic analizează principalele consecințe ale războiului brutal al Rusiei împotriva Ucrainei pentru Republica Moldova, reflectând principalele răspunsuri ale statului la fluxul de refugiați ucraineni, reglementarea crizei refugiaților și abordarea noului val de amenințări hibride care destabilizează securitatea informațională și creează un impuls suplimentar pentru provocări și fragmentarea societății. Accentul este pus pe contribuția societății civile la asigurarea funcționării mecanismului de gestionare a crizei refugiaților, dezvoltat de autoritățile statului.

Analiza aspectelor cheie în acest domeniu se bazează pe rezultatele consultărilor desfășurate de Asociația pentru Politică Externă cu reprezentanți ai structurilor instituționale de stat, ai societății civile, în special ai organizațiilor neguvernamentale specializate și ai grupurilor de voluntari, reprezentanți ai surselor mass-media din Republica Moldova și cu refugiați ucraineni. Au fost utilizate metode de intervievare, analiza tematică a datelor calitativ-cantitative și dezagregarea sistematică a acestora, analiza discursului pentru a identifica contextul politico-social, analiza comunicării și a aspectelor cheie legate de gestionarea crizei refugiaților, dar și a aspectelor socio-juridice conexe (drepturile refugiaților, drepturile femeilor și copiilor, drepturile celor mai vulnerabili refugiați, revizuirea principiilor de nediscriminare). În plus, sunt examinate principalele amenințări hibride promovate în Republica Moldova pe fundalul războiului din Ucraina, retorica propagandistică a Kremlinului întru justificarea agresiunii rusești. De asemenea, sunt oferite exemple de dezinformare și narațiuni false. Sunt utilizate pe larg cadrul juridic, analiza faptelor și datele statistice. În plus, de un ajutor semnificativ au fost rezultatele webinarelor tematice, în cadrul cărora au fost abordate complexitatea reglementării crizei refugiaților și a contracarării noilor provocări și amenințări hibride în raioanele nordice ale Moldovei, Găgăuzia și regiunea transnistreană, unde locuiește o parte semnificativă a populației vorbitoare de limbă rusă, care reprezintă principalul grup țintă al atacurilor de dezinformare rusești.

Gestionarea crizei refugiaților

Pentru Republica Moldova, care este o țară mică, invazia pe scară largă a Rusiei în Ucraina, care a dus la un aflux de refugiați, a reprezentat o provocare serioasă și a necesitat soluționarea unor sarcini fundamental noi. În prima zi a invaziei rusești în Ucraina, guvernul Republicii Moldova a declarat stare de urgență. Astfel, primordiale au devenit măsurile de asigurare a securității și de control al circulației persoanelor la frontiere. Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova a lucrat intens, în perioada 24 februarie 2022 - 23 decembrie 2022, emițând 55 de ordine¹, multe dintre care au fost modificate și amendate pe parcursul anului trecut, pentru a fi adaptate circumstanțelor în schimbare. Starea de urgență a fost prelungită de cinci ori pentru 60 de zile și o dată pentru 45 de zile. Motivul principal pentru cea de-a șaptea prelungire a stării de urgență, începând cu 4 februarie 2023², este continuarea agresiunii Rusiei împotriva Ucrainei și riscurile aferente de natură migratorie și energetică. Menținerea stării de urgență permite Comisiei pentru Situații Excepționale, dacă este necesar, să ia cu promptitudine decizii suplimentare pentru a asigura securitatea națională și energetică a statului, dincolo de cele stabilite în cadrul legal actual.

În aceste condiții fără precedent, poliția de frontieră, aflată pe prima linie de asigurare a ordinii și de control al circulației la frontieră, a lucrat neînterupt, în regim intensificat. De un ajutor semnificativ în obținerea tuturor informațiilor necesare a fost linia verde a poliției de frontieră, la care se oferă informații despre regulile de intrare în Moldova, condițiile de trecere a frontierei și de circulație a refugiaților ucraineni, asigurarea transportului și a rutelor regulate, precum și acordarea asistenței necesare.

În conformitate cu Dispoziția nr. 3 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova din 27 februarie 2022, procedura de trecere a frontierei de stat a fost facilitată nemijlocit pentru persoanele care vin din Ucraina.³ Unul dintre primele puncte ale acestui document prevedea crearea unui Centru Unic de Gestionare a Crizei, pentru a coordona situația legată de fluxul de refugiați din Ucraina. Centre de cazare temporară a refugiaților au fost deschise atât de întreprinderi de stat, societăți cu capital majoritar și organizații non-profit, cât și de instituții publice subordonate autorităților publice centrale. Principalele instituții de stat implicate în reglementarea crizei refugiaților au fost: Ministerul Afacerilor Interne, Poliția de Frontieră, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Sănătății, Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării.

Problemele de securitate au fost o preocupare profundă și a existat o înțelegere a importanței unor abordări mai cuprinzătoare pentru consolidarea frontierelor și a zonelor de frontieră. În martie 2022, între Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost semnat un acord privind activitățile operative desfășurate de Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (FRONTEX) în Republica Moldova pentru perioada 2022-2024⁴, ceea ce deschide oportunități

¹ Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova // <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/coronavirus>

² Starea de urgență poate fi prelungită cu încă 60 de zile // <https://www.mai.gov.md/ro/node/7499>

³ Dispoziția nr.3 a Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova din 27 februarie 2022 // <https://gov.md/ru/content/rasporvazhenie-no-3-ot-27-fevralya-2022-g-komissii-po-chrezvychaynym-situaciyam-respubliki>

⁴ Poliția de Frontieră și FRONTEX au semnat un nou plan de cooperare // <https://border.gov.md/politia-de-frontiera-si-frontex-au-semnat-un-nou-plan-de-cooperare>

pentru patrulări și controale comune la frontieră. De asemenea, la nivel de stat se discută activ cu privire la modul de modernizare a armatei naționale, de îmbunătățire a capacităților de apărare ale statului și de implementare a investițiilor în sectorul apărării.

În contextul acțiunilor întreprinse de autoritățile Republicii Moldova este important de menționat că, începând cu 1 martie 2023, refugiații ucraineni vor putea beneficia de protecție temporară pentru o perioadă de un an⁵. Datele privind beneficiarii de protecție temporară vor fi înregistrate în sistemul informațional MConnect, gestionat de autoritățile competente pentru cetățenii străini. Acest lucru va permite gestionarea mai eficientă a fluxurilor de migranți și facilitarea proceselor de legalizare și monitorizare a refugiaților în Moldova. În plus, proiectul adoptat include prevederi privind condițiile de acordare a protecției temporare, drepturile și obligațiile beneficiarilor, procedurile de obținere a actelor de identitate și competențele instituțiilor de implementare în ceea ce privește accesul la drepturile fundamentale. Proiectul contribuie la garantarea drepturilor fundamentale de neîntoarcere în țara de origine a refugiaților din Ucraina, stabilește în mod clar drepturile la locuință, la servicii sociale, medicale și educaționale, precum și oferă protecție împotriva abuzurilor, exploatării și discriminării. Importanța acestor inițiative este dictată de necesitatea de a gestiona în mod cuprinzător fluxul masiv de refugiați cauzat de războiul din Ucraina.

Impactul războiului asupra securității economice și energetice a Republicii Moldova

Încă din primele zile ale războiului a fost clar că consecințele războiului vor afecta economia Republicii Moldova. Înțelegerea faptului că schimburile comerciale cu țările CSI, care se desfășurau în principal prin transport terestru prin Ucraina, vor fi suspendate pe termen nedefinit, a dus la dezvoltarea unor scenarii diferite, inclusiv la crize umanitare și alimentare, pe fundalul cărora au fost implementate activ măsuri de răspuns și de reziliență prin toate mijloacele disponibile. Așteptarea unui deficit de bunuri, inclusiv de alimente, a fost însoțită de monitorizarea fluctuațiilor de preț și a stocurilor de cereale pe piața internă și externă. Responsabilitatea autorităților în aceste chestiuni a crescut odată cu creșterea fluxului de refugiați ucraineni în Republica Moldova. A fost necesară o revizuire a hărții logistice de aprovizionare cu alimente a țării, precum și calcularea costurilor de transport mai mari care erau inevitabile. Soluția a fost văzută ca o creștere a livrărilor de mărfuri către Moldova din România și din alte țări UE. Acest lucru a dus la creșterea prețurilor și a inflației.

Atacurile de distrugere a sistemului energetic ucrainean și de subminare definitivă a viabilității statului ucrainean, în cursul războiului brutal al Rusiei împotriva Ucrainei, reprezintă o preocupare deosebită pentru Republica Moldova. Provocările legate de securitatea energetică rămân majore pentru țara noastră. Cazurile de întreruperi ale energiei electrice din întreaga noastră țară, ca urmare a loviturilor rusești asupra infrastructurii energetice din Ucraina, au demonstrat în mod clar realitatea unor astfel de riscuri. În prezent, aspectele legate de asigurarea securității energetice a statului sunt definitorii.

⁵ Refugiații din Ucraina vor beneficia de protecție temporară în Republica Moldova // <https://gov.md/ru/content/bezhencam-iz-ukrainy-budet-predostavlena-vremennaya-zashchita-v-respublike-moldova>

Ajutorul umanitar și financiar, serviciile sociale și măsurile de consolidare a rezilienței: contribuția partenerilor internaționali și a societății civile din Moldova

Partenerii internaționali au oferit un sprijin substanțial Republicii Moldova în procesul de gestionare a crizei refugiaților, în special în ceea ce privește protecția refugiaților (UNHCR), servicii de cazare și transport (UNHCR, OIM, UNICEF), asistență financiară (UNHCR, UE), sănătate și nutriție (OMS, PAM), gestionarea informației (UNHCR), mijloace de trai și incluziune (PNUD), reglementarea problemelor legate de respectarea drepturilor refugiaților, prevenirea violenței bazate pe gen, a exploatării și a violenței sexuale (PAM, UNFPA). Până în prezent, datorită eforturilor guvernului Republicii Moldova și sprijinului acordat de UNHCR, PAM, OIM, UNICEF, ONG-uri și alți actori internaționali, refugiaților le-a fost oferită asistență financiară.⁶

De la începutul războiului, peste 92 de parteneri externi au sprijinit eforturile de gestionare a crizei⁷ depuse de guvern pentru a ajuta refugiații ucraineni și cetățenii moldoveni aflați într-o situație critică. Răspunsul UE a fost imediat, aceasta oferind asistență financiară Moldovei în cadrul programului ONU „Măsuri de consolidare a încrederii”, pentru a sprijini răspunsul autorităților și comunităților gazdă la nevoile refugiaților ucraineni care au sosit în Moldova și au găsit adăpost pe ambele maluri ale Nistrului⁸. Asistența este furnizată atât prin intermediul instituțiilor de stat, cât și prin intermediul ONG-urilor de profil, care reprezintă aproape 75% din întreaga asistență umanitară.

În ansamblu, contribuția sectorului civil din Moldova este semnificativă, în special în cazul ONG-urilor de profil implicate direct în gestionarea crizei refugiaților, acordarea și distribuirea asistenței, furnizarea anumitor servicii sociale în cadrul proiectelor dezvoltate în această perioadă, elaborarea rapoartelor de monitorizare, reglementarea aspectelor juridice și asigurarea respectării drepturilor refugiaților (Centrul de Drept al Avocaților, Avocatul Poporului (Ombudsman) și alte organizații pentru drepturile omului). Organizațiile religioase din Moldova au întins și ele o mână de ajutor refugiaților. De asemenea, ar trebui menționată în mod special contribuția voluntarilor și a organizațiilor de voluntariat, participarea lor activă, organizarea asistenței și solidaritatea arătată celor care au fost nevoiți să fugă din calea războiului.

Managementul informațiilor

În timpul stării de urgență s-a acordat o atenție deosebită asigurării unei bune informări a populației cu privire la dinamica situației din țară și din regiune. Chiar în prima zi a invaziei Rusiei în Ucraina, după o ședință a Consiliului Suprem de Securitate, Președinta Republicii Moldova a ținut o cuvântare către concetățenii țării, informându-i despre lovitura militară rusă asupra Ucrainei și

⁶ UNHCR, PAM și Guvernul Republicii Moldova anunță asistență financiară pentru refugiații din Ucraina și familiile gazdă din Republica Moldova // <https://www.unhcr.org/md/12515-icnur-pam-si-guvernul-republicii-moldova-anunta-asistenta-financiara-pentru-refugiatii-din-ucraina-si-familiile-gazda-din-republica-moldova.html>

⁷ Sprijinul Moldovei pentru refugiații din Ucraina după șase luni de război // <https://gov.md/ro/content/suportul-republicii-moldova-pentru-refugiatii-din-ucraina-dupa-jumatate-de-de-razboi>

⁸ Buletinul informativ al Delegației UE în Republica Moldova 2022 // https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Newsletter_%5B04-05%5D_2022_RO.pdf

despre deciziile cheie ale Consiliului de Securitate legate de acest eveniment tragic. Printre altele, Președinta a anunțat despre disponibilitatea de a primi cetățenii ucraineni și de a le oferi asistența necesară și a făcut apel la cetățenii moldoveni să dea dovadă de înțelegere, să ajute refugiații și să evite panica, subliniind totodată că toate instituțiile statului au fost puse în stare de alertă maximă pentru a menține siguranța oamenilor.⁹

În general, pe parcursul anului trecut șefa statului a organizat destul de regulat briefinguri de presă privind dinamica situației din regiune, potențialele consecințe ale escaladării conflictului militar din Ucraina, riscurile asociate cu un flux sporit de refugiați și problemele legate de aprovizionarea cu gaze naturale și energie electrică, monitorizarea situației din regiunea transnistreană și necesitatea de a împiedica implicarea populației transnistrene în activitățile de mobilizare ale Federației Ruse.¹⁰ Structurile guvernamentale au fost active în procesul de informare a populației. Se poate remarca creșterea eficienței interacțiunii informaționale, a schimbului și accesului la informații.

Ambasada Ucrainei în Republica Moldova a diseminat în mod activ informații importante privind asistența pentru cetățenii ucraineni. În plus, au fost create portaluri și platforme de informare care conțin toate informațiile relevante, special pentru refugiați. Printre acestea se numără și platforma Dopomoga.gov.md, care conținea informații despre obținerea azilului, centrele de cazare gratuită, posibilitățile de a primi asistență, lista organizațiilor care oferă asistență, o linie specială pentru persoanele cu dizabilități și persoanele în vârstă din Ucraina, înregistrarea la programele de asistență pentru persoanele care găzduiesc cetățeni ucraineni, instrucțiuni privind sistemul de solicitare a compensării unei părți din utilități și, în general, toate informațiile utile pentru cetățenii ucraineni din Moldova. De asemenea, pe platformă sunt indicate liniile verzi ale Biroului pentru Migrație și Azil, Poliției de Frontieră a Republicii Moldova, Centrului de Drept al Avocaților și linia verde pentru asistența cetățenilor ucraineni în Republica Moldova.¹¹ Un alt exemplu este revista online zilnică despre evenimentele din Chișinău și Republica Moldova – Locals, care oferă informații despre platformele de asistență pentru refugiații ucraineni (Dopomoha.md, Tech Talents for Ukraine), grupuri de asistență voluntară, transport gratuit în Europa pentru ucraineni¹². Organizațiile internaționale, în special UNHCR și OIM, au fost, de asemenea, de mare ajutor.

Respectarea drepturilor refugiaților

Având în vedere starea de urgență impusă în țară, aspectele legate de asigurarea drepturilor și libertăților refugiaților de către autoritățile naționale, precum și gestionarea situației, au devenit determinante. Potrivit Raportului privind monitorizarea respectării drepturilor refugiaților ucraineni pentru perioada mai-iulie 2022, este evidențiat un număr semnificativ de aspecte

⁹ Declarația Maiei Sandu, Președintă a Republicii Moldova, după ședința din 24 februarie a Consiliului Suprem de Securitate privind situația din Ucraina // <https://www.presedinte.md/rus/discursuri/declaratia-presedintelui-republicii-moldova-maia-sandu-dupa-sedinta-consiliului-suprem-de-securitate-din-24-februarie-cu-referire-la-situatia-din-ucraina>

¹⁰ Briefingul Președintei Maia Sandu cu privire la rezultatele reuniunii Consiliului Suprem de Securitate din 24 septembrie 2022 // <https://presedinte.md/rus/discursuri/briefing-de-presa-al-presedintei-maia-sandu-dupa-sedinta-consiliului-suprem-de-securitate-din-24-septembrie-2022>

¹¹ Liniile verzi pentru cetățenii ucraineni din Moldova // <https://dopomoga.gov.md/>

¹² Locals // <https://locals.md/t/pomoshh-bezhenczam/>

problematică în gestionarea crizei și situației refugiaților din Moldova.¹³ Recomandările formulate se referă la necesitatea de a modifica legislația națională, pentru a asigura protecția subsidiară a drepturilor și libertăților persoanelor strămutate. Se remarcă lipsa de unitate și de coerență a autorităților la nivel național și local. Un aspect aparte îl reprezintă problemele legate de tratamentul inegal și discriminatoriu al refugiaților romi. Au fost constatate cazuri de segregare și de încălcare a drepturilor pe criterii etnice.

Este de remarcat în special lipsa unei comunicări adecvate între autoritățile de la diferite niveluri, ceea ce creează probleme în gestionarea crizei refugiaților, inclusiv în ceea ce privește respectarea drepturilor omului. Un rol important în aceste procese este atribuit organizațiilor internaționale care oferă asistență financiară, precum și sprijin în furnizarea de servicii sociale pentru refugiați, alimente, bunuri umanitare, dar și înființarea și întreținerea centrelor de cazare temporară.

La fel de importantă este și problema integrării refugiaților, a introducerii acestora pe piața muncii și a asigurării mijloacelor de subzistență. Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă a jucat un rol semnificativ în acest proces, oferind servicii de căutare a locurilor de muncă, inclusiv servicii de informare, consiliere, orientare și mediere pe piața muncii. Cu sprijinul Cămarilor de Stat și al PNUD, activitatea agenției a contribuit în mod semnificativ la creșterea gradului de informare a comunității de refugiați cu privire la serviciile de educație și oportunitățile de angajare.

Analiza reglementării crizei refugiaților în Republica Moldova a scos în evidență următoarele **probleme:**

- lipsa de unitate și de coerență între acțiunile autorităților de la nivel național și local;
- un nivel scăzut de comunicare între autoritățile centrale și locale;
- inoportunitatea anumitor decizii, reacția întârziată a autorităților în anumite segmente ale reglementării crizei refugiaților;
- lipsa unui dialog adecvat între structurile instituționale și ONG-uri, precum și între ONG-urile care se ocupă de problemele refugiaților;
- numeroase derogări de la normele juridice generale și lipsa unei protecții subsidiare a drepturilor și libertăților persoanelor strămutate;
- încălcări ale drepturilor refugiaților pe criterii etnice, în special ale drepturilor refugiaților romi;
- probleme de confidențialitate și de protecție a datelor cu caracter personal, inclusiv a datelor medicale;
- probleme legate de asigurarea drepturilor femeilor și copiilor refugiați.

Noi amenințări hibride

În contextul actualului război al Rusiei împotriva Ucrainei problema contracarării și gestionării amenințărilor hibride în Republica Moldova devine extrem de acută. Având în vedere că în țara noastră o parte semnificativă a populației este vorbitoare de limbă rusă, acest public este

¹³ Raportul nr. 2 privind monitorizarea respectării drepturilor persoanelor refugiate din Ucraina în contextul stării de urgență pentru perioada mai-iulie 2022. Avocatul poporului. Ombudsman. 22 august 2022 // <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-nr.2- ro.pdf>

principalul grup țintă pentru atacurile informaționale ale Rusiei și principalul său instrument în războiul hibrid. Retorica propagandistică pro-rusă regulată, care vizează susținerea regimului lui Putin și justificarea agresiunii rusești, reprezintă un factor destabilizator pentru societatea moldovenească.

Pe parcursul anului trecut cele mai multe narațiuni false răspândite în Republica Moldova de către sursele de propagandă și agenții de influență, în special de către unele instituții media, politicieni și clerici, au fost legate de războiul Rusiei împotriva Ucrainei, criza energetică și acțiunile guvernului Republicii Moldova. Portalul Stopfals.md, care monitorizează periodic cazurile de dezinformare și știri false, precum și sursele și persoanele care le promovează în Republica Moldova, a făcut o sinteză a celor mai frecvente falsuri.¹⁴ Iată câteva exemple:

Fals: *În Ucraina are loc o operațiune de denazificare și demilitarizare.*

Narațiune falsă – *agresiunea rusă este o „operațiune de eliberare”*¹⁵

- „Kievul va fi eliberat de naziști”;
- „Anti-Rusia de pe teritoriul Ucrainei trebuie eliminată”;
- „Președintele Putin a lansat o operațiune pentru a instaura forțat pacea în Ucraina. Navele și aeronavele Flotei Mării Negre îndeplinesc cu succes misiuni de luptă în Marea Neagră și în Marea Azov”;
- „Naziștii ucrainenii au suferit pierderi zdrobitoare”;
- „Obiectivul strategic legat de Ucraina a fost formulat cu mult timp în urmă: avem nevoie de o Ucraină pașnică, liberă, suverană, care să fie în relații de prietenie cu Rusia. Nu mai mult, dar nici mai puțin. Se va face absolut tot ce este necesar în acest scop. Vom insista ca la putere să vină un guvern care să promoveze relațiile constructive cu țara noastră. Acest lucru este, de asemenea, în interesul Ucrainei ca stat. În ultimul an, la Kiev au fost 3.000 de diplomați americani, care au condus-o. Acest lucru nu se va mai repeta. Ucraina va fi predată poporului ucrainean, eliberată de controlul extern și transformată într-o țară liberă, suverană și democratică, prietenoasă cu Rusia.”

În realitate

„Operațiune specială” este un termen folosit în mod special pentru a justifica războiul Rusiei împotriva Ucrainei.

Fals: *Operațiunea specială în Ucraina reprezintă o prevenire a celui de-al treilea război mondial.*

Narațiuni false despre necesitatea unei „operațiuni speciale” ca măsură de prevenție

- „Susținem pe deplin și înțelegem necesitatea unei operațiuni speciale pentru denazificarea și demilitarizarea Ucrainei, considerând-o o măsură de prevenire a celui de-al treilea război mondial.”
- „Instigatorii tragediei sunt țările occidentale.”

În realitate

¹⁴ Top 22 falsuri în 2022 // <https://stopfals.md/ru/article/top-22-feikov-2022-goda-180733>

¹⁵ Deputatul socialist Bogdan Țirdea publică texte extremiste și falsuri despre războiul din Ucraina, calificând agresiunea rusă drept „operațiune de eliberare” // <https://stopfals.md/ru/article/deputatul-socialist-bogdat-tirdea-publica-texte-extremiste-si-falsuri-despre-razboiul-din-ucraina-calificand-agresiunea-rusiei-ca-operatiuni-de-eliberare-180601?fbclid=IwAR0B53kFB8gqKCwqww4yb2qj3dNDIIPtYc9P9dJbzayjnRrWcYRNQpL7lXhQ>

Termenul de „operațiune specială” este folosit doar de Moscova și de puținii săi aliați. În realitate, este vorba despre un război real, iar amenințarea unui război mondial planează asupra lumii ca urmare a agresiunii militare rusești și a celei mai mari crize nucleare a secolului XXI.

Fals: *Occidentul producea arme biologice în Ucraina, pentru a ataca Rusia.*

Narațiune falsă – în Ucraina funcționau laboratoare de arme biologice.¹⁶

- „Occidentul pregătea Ucraina pentru o agresiune militară împotriva Federației Ruse. Deschiderea și finanțarea laboratoarelor biologice vorbește despre dezvoltarea de arme care ar putea fi folosite împotriva poporului rus.”

- „Pe teritoriul Ucrainei s-a format o rețea de peste 30 de laboratoare pentru dezvoltarea de arme biologice.”

În realitate

Ambasada SUA din Ucraina a negat în mod repetat înființarea de laboratoare biologice militare în această țară. Subiectul a fost discutat în timpul unei reuniuni la ONU, unde Rusia a fost acuzată că răspândește „teorii conspiraționiste nebunești”. Rusia a formulat acuzații similare împotriva Georgiei și a Moldovei.¹⁷

Fals: *Refugiații ucraineni sunt agresivi.*

Narațiune falsă

- „Refugiații ucraineni reprezintă o amenințare la adresa securității publice”;

- „Copiii refugiaților ucraineni care frecventează instituțiile de învățământ din Moldova sunt agresivi, iar profesorii se plâng de ei”.

În realitate

Refugiații ucraineni nu reprezintă o amenințare la adresa securității publice. Astfel de acuzații sunt respinse atât de autorități, cât și de instituțiile de stat relevante, în special de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova.

Pentru a proteja sistemul informațional și pentru a menține securitatea națională a țării, autoritățile și-au consolidat răspunsul la propaganda rusă și la dezinformarea și reflectarea distorsionată a războiului. Una dintre aceste măsuri a fost adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova, la 2 iunie 2022, a unui proiect de lege care prevedea sancțiuni pentru răspândirea dezinformării legate de securitatea statului.¹⁸ Ca urmare, a început să fie suprimată reflectarea incorectă a războiului din Ucraina și promovarea retoricii propagandistice rusești.

În plus, au continuat tentativele de atacuri cibernetice asupra sistemelor informatice de importanță statală, a platformelor și portalurilor publice. Astfel de ofensive hibride masive devin din ce în ce mai complexe și necesită contramăsuri guvernamentale mai ample.

¹⁶ Pe teritoriul Ucrainei funcționau laboratoare de arme biologice // <https://www.stopfake.org/ru/fejk-na-territorii-ukrainy-dejstvovali-laboratorii-po-razrabotke-biologicheskogo-oruzhiya/>

¹⁷ Laboratoare secrete și testarea armelor biologice în Republica Moldova // <https://stopfals.md/ru/article/fals-laboratoare-secrete-si-testarea-armelor-biologice-in-republica-moldova-180163>

¹⁸ Parlamentul a votat în a doua lectură adoptarea unor măsuri legislative pentru prevenirea și combaterea dezinformării // <https://multimedia.parlament.md/parlamentul-a-votat-in-a-doua-lectura-masurile-legislative-de-prevenire-si-combatere-a-dezinformarii/>

Statistici

Tabelul 1. Prezentare statistică a datelor privind reglementarea crizei refugiaților¹⁹

Persoane strămutate în Moldova	Centre de cazare pentru refugiați	Asistență din partea Agenției ONU pentru refugiați	Asistență medicală	Angajarea în câmpul muncii și educația
8 martie 2022 – 320.000 de refugiați care sunt cetățeni ai Ucrainei, dintre care 70.000 sunt femei și fete; din 24 februarie până în decembrie 2022 – 664.059 de cetățeni ucraineni, dintre care 198.652 de minori; la situația din 1 ianuarie 2023, pe teritoriul Republicii Moldova se află 83.441 de cetățeni ucraineni.	Din februarie până în august 2022 peste 650.000 au fost distribuiți în 130 de centre. Din septembrie numărul centrelor a fost redus la 74, cu o capacitate totală de 5.500 de locuri. Începând cu 10 ianuarie 2023 decizia de înființare a Centrelor a fost anulată.	67.000 de refugiați au beneficiat de asistență financiară oferită Republicii Moldova de Agenția ONU pentru Refugiați.	În primele șase luni ale războiului au fost înregistrate aproape 20.000 de solicitări de asistență medicală primară, de urgență și de internare, dintre care cel puțin 9.201 au vizat copii, iar 3.219 – femei însărcinate.	Angajarea în câmpul muncii Din martie, procesul de angajare a refugiaților ucraineni a fost simplificat. Până la 23 septembrie 2022, în capitală au fost angajate 743 de persoane, în Bălți – 35, în Ungheni – 23, iar în Cahul – 18. Conform ANOFM – 620 agenți economici sunt disponibili pentru angajare, oferind 5754 locuri de muncă, iar peste 982 cetățeni Ucraineni s-au adresat și au fost înregistrați pentru ocuparea forței de muncă. Educația Date la 31 ianuarie 2023 1173 de copii învață în 228 de școli din RM: - 690 în 223 instituții de educație timpurie; - 299 în 42 instituții de învățământ; 1285 – vîrsta preșcolară; 1863 – total aflați la evidență în instituții 3371 - total aflați la evidență

¹⁹ Tabelul se bazează pe date oficiale furnizate de Poliția de Frontieră, Biroul Național de Statistică, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, rapoarte ale ONG-urilor și ale organizațiilor pentru drepturile omului.

Figura 1. Centre de înregistrare în Moldova (Programul de asistență financiară al UNHCR)

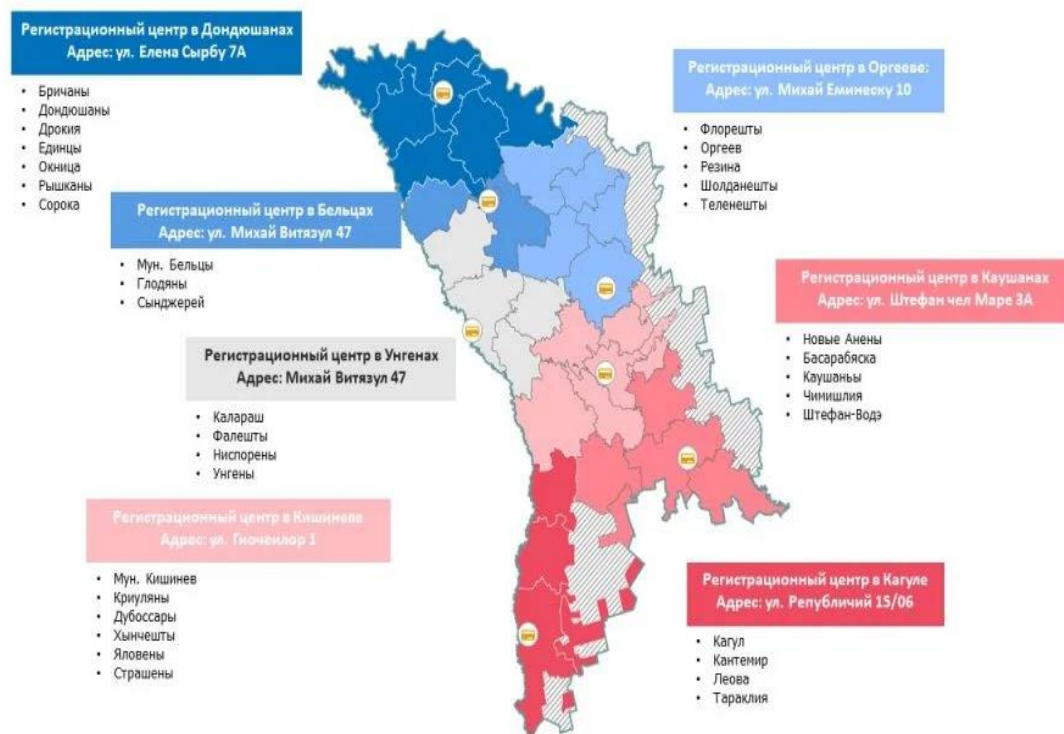
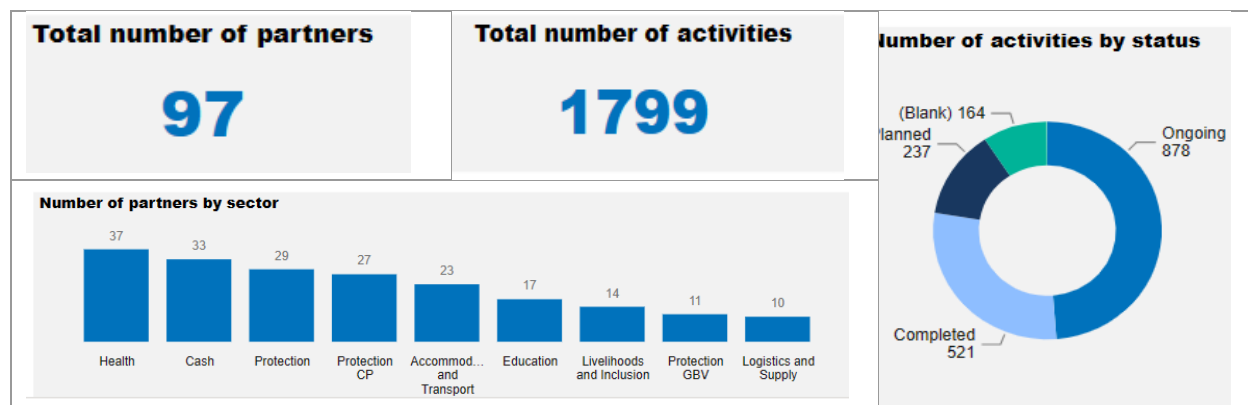

Figura 2. Informație generală privind numărul de Parteneri implicați și activitățile desfășurate de aceștia²⁰

²⁰ Datele au fost furnizate în cadrul consultărilor APE cu instituțiile guvernamentale

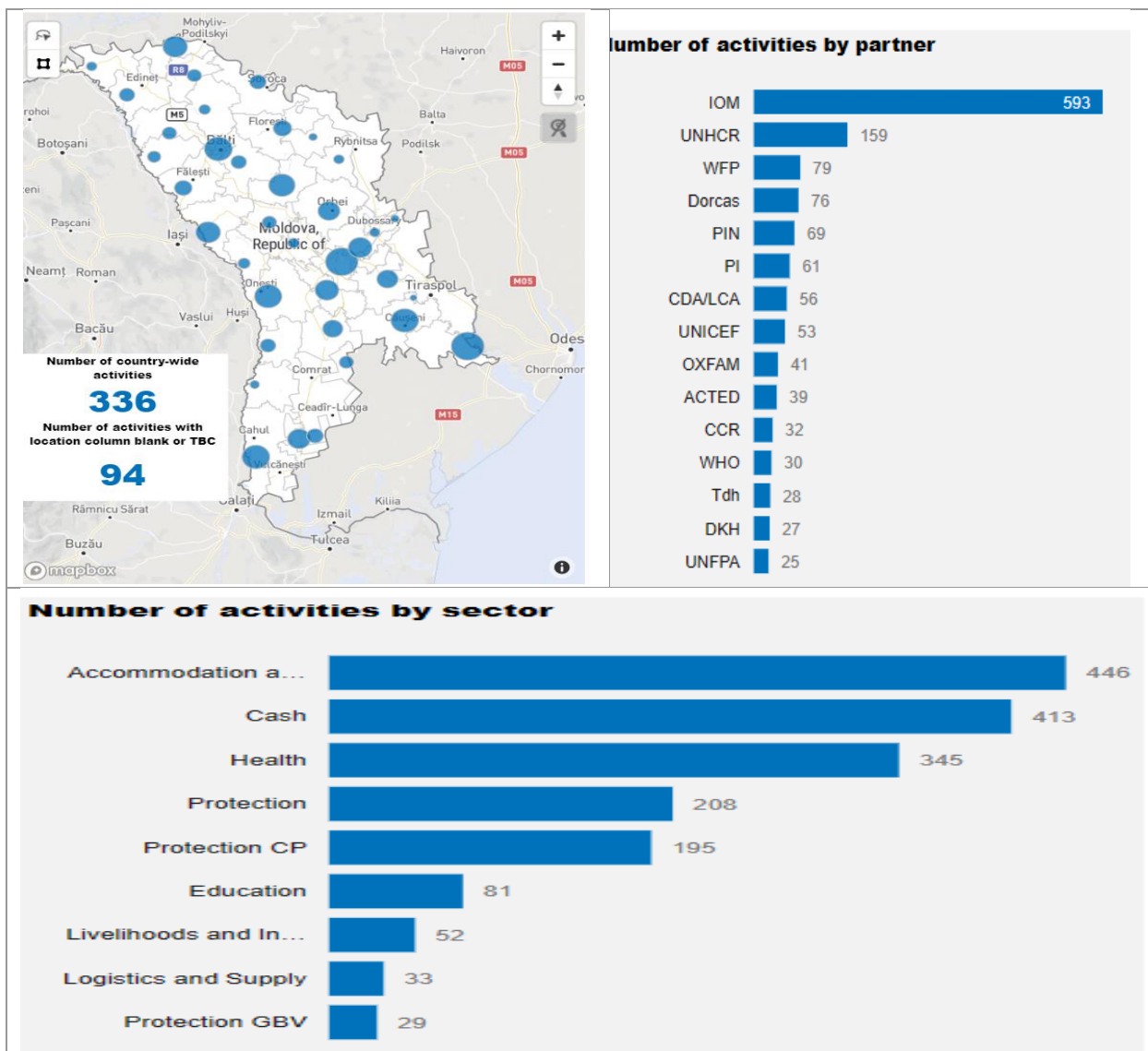
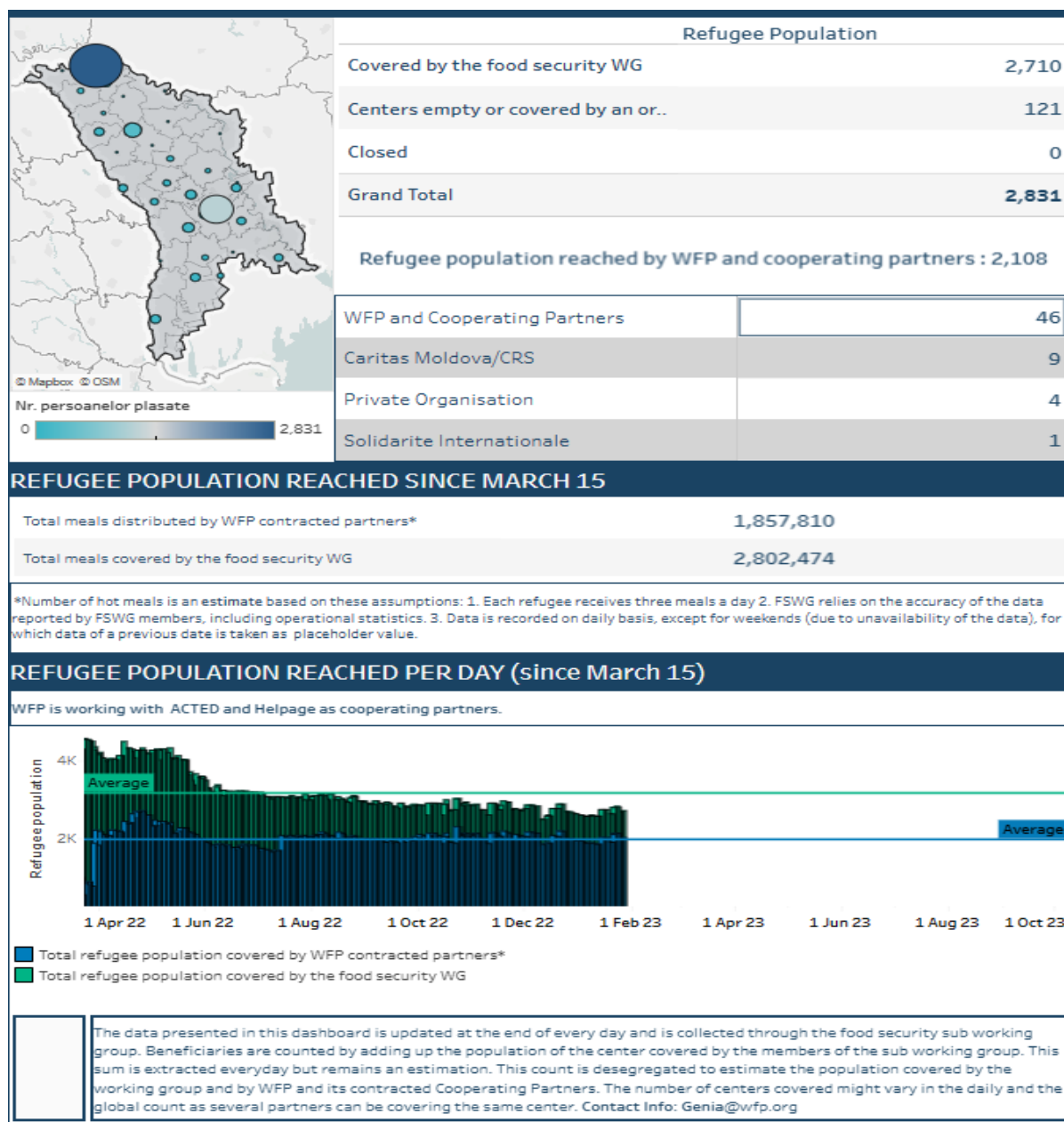

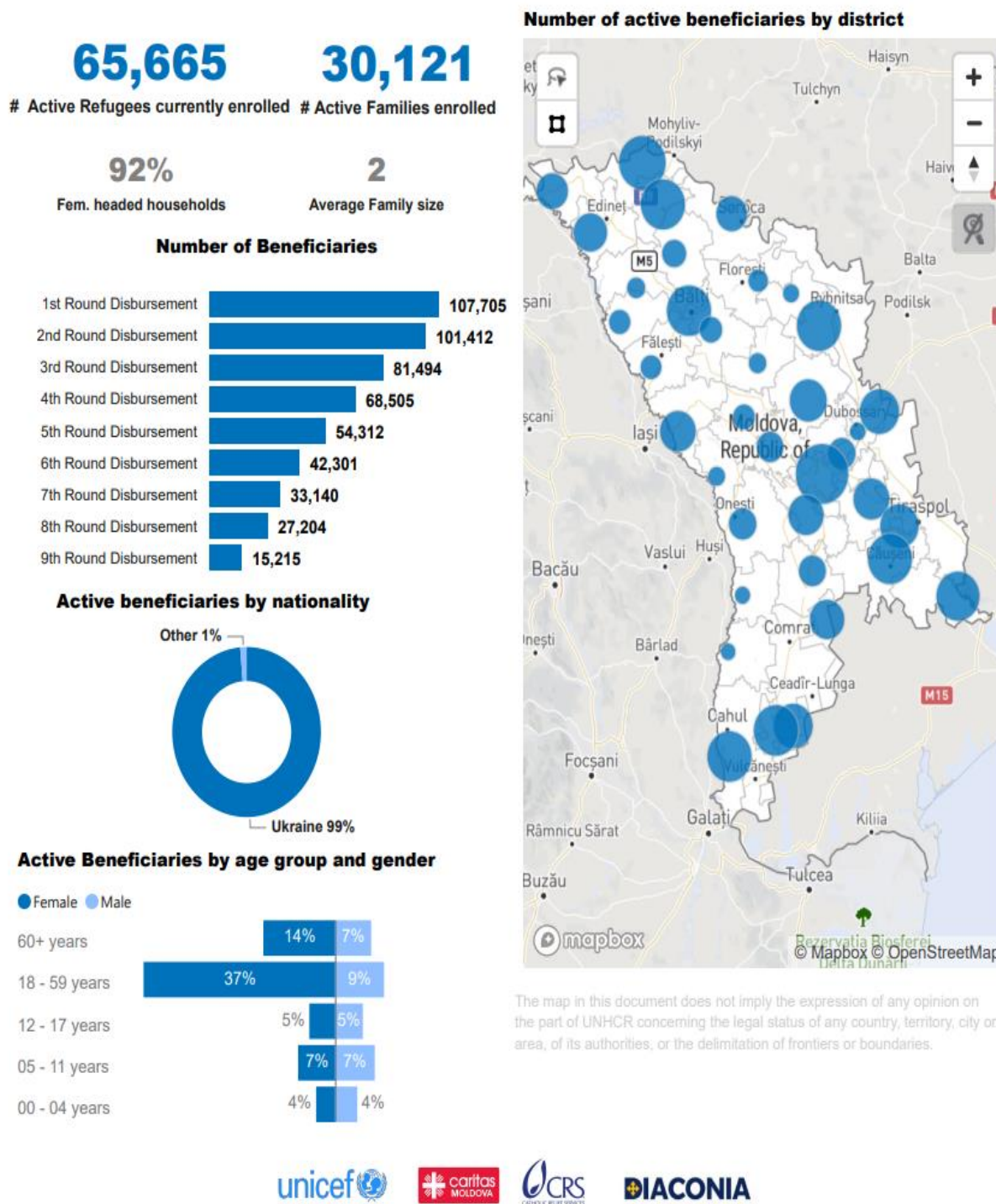
Figura 3 Hrană²¹

Pe domeniul alimentar se lucrează la elaborarea unui nou concept optim și eficient în vederea gestionării și asigurării cu hrană și cu produse alimentare pentru prepararea autonomă a hranei.

²¹ Datele au fost furnizate în cadrul consultărilor APE cu instituțiile guvernamentale

Figura 4. Asistența financiară²²

²² Datele au fost furnizate în cadrul consultărilor APE cu instituțiile guvernamentale

Recomandări

Autoritățile Republicii Moldova și-au mobilizat toate capacitățile și resursele disponibile pentru a gestiona criza refugiaților și a acorda asistență cetățenilor ucraineni afectați de războiul Rusiei împotriva Ucrainei, care au găsit adăpost pe teritoriul Moldovei. În același timp, există anumite probleme care necesită mai multă atenție și soluții, pentru a dezvolta o abordare durabilă și proactivă a gestionării eficiente a crizei refugiaților. Având în vedere acest lucru, se pot face următoarele recomandări:

- Este necesară consolidarea securității naționale, modernizarea armatei pentru a spori în măsura necesară capacitatea de apărare a statului, consolidarea eforturilor în acest domeniu cu partenerii internaționali, în special NATO, ONU, UE, OSCE. Creșterea numărului de materiale de sensibilizare privind importanța capacităților de apărare națională în mass-media, pentru a forma o opinie publică adecvată și pentru a răspândi o cultură a securității și apărării în rândul populației;
- Trebuie consolidate măsurile care vizează menținerea securității cibernetice și combaterea amenințărilor hibride. Este necesar nu numai să se mențină măsurile de monitorizare a spațiului audiovizual, ci și să se introducă mecanisme de control al mediului online, prin adoptarea de inițiative legislative relevante. Este importantă și consolidarea măsurilor de combatere a dezinformării, a propagandei, a știrilor false și a mesajelor de ură;
- Creșterea gradului de informare a publicului cu privire la asistența financiară acordată refugiaților de către organizațiile internaționale, pentru a atenua frustrarea publicului față de accentul puternic pus de autorități pe asistența acordată refugiaților;
- Trebuie să se acorde o mai mare atenție contracarării atacurilor asupra organizațiilor de voluntari, precum și acordării unui sprijin mai mare organizațiilor de voluntari și inițiativelor civice ale acestora;
- Este necesară o monitorizare continuă a nevoilor și vulnerabilităților refugiaților, deoarece acest spectru este în continuă schimbare. Simplificarea procedurii de legalizare a refugiaților și introducerea unor măsuri adecvate în acest sens sunt, de asemenea, importante;
- Trebuie să se crească gradul de informare și accesul la servicii și la locuri de muncă pentru refugiați în profilul lor și la servicii specifice pentru categoriile cele mai vulnerabile de refugiați;
- Interacțiunea mai eficientă între stat și mediul de afaceri este considerată importantă pentru a reduce presiunea asupra sistemului socio-economic;
- Consolidarea cooperării și comunicării cu birourile raionale de asistență socială, cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale și cu instituțiile și structurile specializate de stat cu competențe în gestionarea crizei refugiaților;
- Este necesar un sistem mai riguros de urmărire a donațiilor și a distribuirii acestora, printre altele în ceea ce privește echipamentele medicale și medicamentele. Monitorizarea distribuirii uniforme a asistenței umanitare în zonele urbane și rurale este esențială;

- Protecția datelor cu caracter personal confidențiale, inclusiv a datelor medicale, trebuie să fie îmbunătățită, mai bine sistematizată și unificată;
- Este nevoie de o analiză detaliată și eliminarea deficiențelor și obstacolelor în procesul de asigurare a drepturilor și libertăților refugiaților de către autoritățile publice. Este importantă punerea în aplicare a recomandărilor OSCE privind combaterea traficului de ființe umane;
- Trebuie să se acorde o atenție deosebită drepturilor refugiaților de origine etnică romă, inclusiv prevenirii discriminării și asigurării accesului egal la serviciile sociale. O atenție specială trebuie acordată femeilor și copiilor cu dizabilități, fiind necesară o asistență specifică pentru categoriile vulnerabile de refugiați. O mai mare atenție acordată eticii, prevenirii urii, protecției împotriva abuzurilor și exploatării este, de asemenea, importantă.

Abrevieri

CSI – Comunitatea Statelor Independente

FRONTEX – Agenția Uniunii Europene pentru Securitatea Frontierelor Externe

NATO – Organizația Tratatului Atlanticului de Nord

OIM – Organizația Internațională pentru Migrație

OMS – Organizația Mondială a Sănătății

ONG – Organizație neguvernamentală

OSCE – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

ONU – Organizația Națiunilor Unite

PAM – Programul Alimentar Mondial al Națiunilor Unite

PNUD – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare

UE – Uniunea Europeană

RM – Republica Moldova

UNHCR – Biroul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați

UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

Acest studiu politico-analitic a fost elaborat în cadrul proiectului „Contribuția societății civile la combaterea noilor amenințări hibride ca răspuns la afluxul de refugiați: abordarea rezilienței active a Republicii Moldova”, implementat de Asociația pentru Politică Externă (APE) în parteneriat cu Nord News, Centrul European „Pro-Europa” din Comrat și Zona de Securitate, finanțat printr-un grant al Institutului pentru Raportare despre Război și Pace (IWPR), cu sprijinul Guvernul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord. Opiniile, argumentele și concluziile menționate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al IWPR și al guvernului britanic.